

EDİTÖRDEN

Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNAY

Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Tarihi M.Ö 3. binlere kadar giden Manisa, tarihi boyunca muhtelif medeniyetlere ev sahipliği yapmış Batı Anadolu'nun en önemli şehirlerinden birisidir. İlk Tunç dönemi yerleşimlerine sahne olarak bu dönemde meydana getirilmiş Yortan kültürü ile geniş bir coğrafyayı etkilemiştir. Bilinen tarihinde önce Hititlerin idaresinde kalmıştır. M.Ö 1200'lere doğru ise bölgede güçlü bir Lidya hakimiyeti dönemi başlar. İlk madenî paranın basılıp kullanılması, “kral yolu” denilen antik çağların en önemli ticaret yolunun oluşturulması bölgenin hızla zenginleşmesine yardımcı olmuştur. Daha sonra bölge Pers hakimiyetine girmişse de satraplıklar arasındaki mücadele neticesinde yeni bir güç olan Makedonyalı Büyük İskender tarafından istila edilecektir. Onun ölümünden sonra ise komutanlarından Selevkos bölgede idareyi ele aldı. Bu dönem de fazla uzun sürmedi ve M.Ö 3. Yüzyılda Bergama krallığı dönemi başladı. M.Ö. 129 yılında ise Bergama krallığı Romalılar tarafından yıkılarak Roma hakimiyeti sağlandı. Doğuya karşı yapılacak seferlerin merkezlerinden birisi haline geldi. Bizans döneminde ise bir Piskoposluk merkezi haline getirildi. Manisa bu dönemde kale yerleşim yeri içerisinde on kadar mahalleden meydana gelen bir şehir hüviyetine sahipti. Selçuklu Türkleri Anadolu'ya girmelerinin akabinde hakimiyetlerini Batı Anadolu bölgesine kadar uzatmalarına rağmen bölgede ilk zamanlarda tutunamadılar. Ancak Anadolu Selçuklu devletinin gücünü kaybettiği son demlerinde bölgeye daha önce yerleşmiş olan Türkmen aşiretleri daha etkili bir rol oynamaya başladılar. Bunlardan birisi olan Saruhan bey önce Demirci ve çevresini ele geçirmiş, nihayet 1313 tarihinde Manisa şehrini de Bizanslılardan almaya muvaffak olmuştur. Bundan sonra Manisa ve çevresinde Türk hakimiyet dönemi başlayacaktır. Yüzyıl kadar süren Saruhanoğulları döneminde bilhassa İshak Çelebinin gayretleriyle şehir tam bir Türk-İslâm şehri hüviyetini kazanmıştır. Saruhanoğullarından günümüze intikal eden birçok mimari eser bu dönemden kalmadır. Osmanlı beyliğinin kısa zamanda büyük bir güç haline gelmesi ve Anadolu birliğinin sağlamaya yönelik faaliyetleri neticesinde Saruhanoğulları beyliği de Yıldırım Bayezid tarafından ilhak olunmuştur. Manisa ve çevresi Osmanlı şehzadeleri ve valileri tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Ankara savaşı tesis edilen dengeleri yeniden bozmuş ve on bir yıldan fazla süren bir “fetret dönemi” nin olumsuzlukları bölgede etkili

olmuştur. Manisa ve çevresinin tamamen Osmanlı kontrolüne girmesi II. Murad dönemine kadar devam edecektir. 15. Yüzyıl başlarında bilhassa Fatih Sultan Mehmed'in Manisa'da sancakbeyi olarak görev yapması sonraki yıllarda ve bilhassa 16. Yüzyılda Manisa'nın talihini değiştiren bir etkiye sahip olacaktır. Çünkü bu dönemde Manisa "veliahd şehzade" nin sancağı haline gelerek diğer Anadolu şehirlerine nazaran Payitaht İstanbul hariç bir adım öne çıkmıştır. Artık Manisa geleceğin Padişahını yetiştiren, siyasi ve ekonomik olarak tam bir cazibe merkezidir. Bu şartların etkisiyle şehrin nüfusu hızla artmaya başlamış, şehir sadece Müslüman değil rum, ermeni Yahudi gibi gayr-i Müslim reayaya da ev sahipliği yapmaya başlamıştır.

17. yüzyıl başlarında Manisa bir süre "celâli isyanları" nın etkisine girer. Bölgedeki karışıklıklar bilhassa şehir dışında yaşayan insanların mal ve can güvenliğini ortadan kaldırınca şehre büyük bir göç vuku'bulur. Mahalle sayısı 54'e çıkar, düzen bozulur. Sancağa çıkma usulünün terk edilmesiyle de önceden elde ettiği bütün avantajlar ortadan kalkar ve Manisa kendi haline terk edilir. Yakınında bulunan İzmir'in bu dönemde yeni bir ekonomik merkez haline gelmesi Manisa'nın aleyhine olacaktır. 17. Yüzyılın sonlarına doğru yerel ayanlardan olan Karaosmanoğulları bir siyasi ve ekonomik güç olarak ortaya çıkacak ve bölgeyi kontrol edecektir. Bundan sonra Manisa ve çevresi Osmanlı devletinin içerisinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik olaylardan doğrudan etkilenecektir. Tanzimattan sonra meydana gelen idari değişiklikler bölgede etkilerini göstermiştir. Özellikle Saruhan sancağının idari yapısı bu dönemde bazı küçük değişikliklere uğramıştır.

Birinci Dünya savaşının akabinde imzalanan Mondros Anlaşması Manisa ve çevresinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e çıkan Yunan kuvvetleri kısa sürede Ege bölgesini bu arada Manisa'yı da işgal etmişler, 8 Eylül 1922 tarihine kadar devam edecek tarifi mümkün olmayan acıları bölge halkına çektirmişlerdir. Bu tarihte şehir kurtulmuşsa da tarihi boyunca meydana getirdiği bütün zenginliklerinin önemli bir kısmını Yunanlıların çıkardıkları yangınla kaybetmiştir.

Manisa ve çevresi sadece tarihi ile değil sahip olduğu sosyolojik zenginliğin etkisiyle de bir kültürel havzadır. Her dönemde farklı coğrafyalardan birçok kişi Manisa ve çevresine gelerek yerleşmişler, sahip oldukları kültürel zenginlikleri şehre kazandırmışlardır. Osmanlı devletinin son zamanlarından günümüze gelinceye kadar Balkanlardan, Kafkaslardan, Ege adalarından, Arabistan'dan, Doğu Anadolu'dan şehre çeşitli vesilerle göç eden insanlar şehrin kültürel mirasına önemli katkılar sağlamışlardır. Bu sebeple Manisa her yönüyle araştırılması gereken bir şehirdir.

Manisa'nın, Saruhanoğulları tarafından 1313 yılında fethinin 700. yıldönümü vesilesiyle çıkardığımız Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin bu Özel sayısı böyle bir gayretin neticesidir. Şehrin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirası ortaya koyma çabasıdır. Emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.